

З психологічної літератури відомо, що тривале переживання тривоги, емоційного дискомфорту, невміння поводити себе в стресових ситуаціях, контролювати та регулювати себе призводить до виникнення невротичності особистості, як властивості, що негативно впливає на розвиток особистості, особливо в підлітковому та юнацькому віці, призводить до негативних наслідків в поведінці: невміння оволодіти собою, своєю поведінкою. На формування та прояви невротичної особистості безпосередній вплив мають психічні стани (тривожність, фрустрація, ригідність, пластичність, сенситивність) і внутрішньо-особистісні конфлікти, що формуються в результаті зіткнення власних бажань та "соціальної дійсності" [4, с.8–11].

Отже, дослідження невротичності у підлітковому віці є важливим завданням сучасної психологічної науки, адже саме у цьому віці встановлюється емоційна стабільність, а відтак, порушення її може бути яскравим прикладом негативного невротичного процесу. Завданням психологів та психотерапевтів у цьому випадку є віднайти ті способи, які допомогли б її встановити.

ЛІТЕРАТУРА

1. Басюк О.Б. Підходи до розуміння невротичних розладів / *серія філос.* – 2009. – Вип.12. – С. 252 – 259.
2. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. Навчальний посібник для студентів. – Київ "Вища школа" 2006. – 487 с. – С. 399 – 413.
3. Наранхо К. Характер и невроз: интегративное обозрение / Информационный центр психоаналитической культуры. СПб-Минск: ЗАО "Диалог" – ИП "Лоань", 1998.
4. Омеласнко І. Невротична поведінка: психолого-конфліктологічна характеристика // *Практична психологія та соціальна робота*, 1998. – №9. – С. 8–11.

УДК 159.922.6

ВПЛИВ ОБРАЗУ БАТЬКА НА СТАТОВУ САМОІДЕНТИФІКАЦІЮ ДІВЧАТ

*Вакса Л.О., Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
Гуманітарний факультет, напрям підготовки «Практична психологія»
Кривотинина О.А., доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри
практичної психології та педагогіки Львівського державного університету
безпеки життєдіяльності*

Протягом багатьох років існування психології та вивчення жіночої ідентичності багато уваги приділяли значенню матері в житті жінки. Проте

останнім часом дослідники відзначають рівнозначність батьківської та материнської фігур у процесі статевої соціалізації дівчат. У певному сенсі батьківська любов виявляється важливішою, ніж материнська, а її дефіцит являє собою погану прогностичну оцінку щодо низки поведінкових та особистісних розладів.

Любов батька дає дитині відчуття особливого емоційного благополуччя, яке не може повною мірою забезпечити самотня жінка - мати. Специфіка батьківської любові в тому, що вона вчить і сина, і доньку, як чоловік може проявляти любов до дітей, до дружини та оточуючих. Лише батько здатний сформулювати у дитини здібності до ініціативи і протистояння груповому тиску. Чим менше дитина прив'язана до батька, тим нижчою є її самооцінка, тим менше вона надає значення духовним і соціальним цінностям, в порівнянні з матеріальними й індивідуальними. Відсутність батька негативно позначається на навчанні та самоповазі дітей [3, с.113-115].

Вітчизняні дослідження А. Леонової підтверджують, що діти, які близькі з батьком, володіють значно вищою самооцінкою і стабільністю «образу Я» у порівнянні з тими, хто описує свої відносини з батьком як відчужені [6, с.60-75].

За останні десятиліття в зарубіжній психології також було проведено велику кількість досліджень батьківського впливу на розвиток дитини. У результаті було виділено кілька основних функцій або ролей, які реалізує чоловік-батько по відношенню до своєї дитини [4, с.87-99].

Однією з таких основних функцій батька у психічному розвитку дитини раннього віку є формування у неї почуття статевої приналежності та відповідних моделей поведінки.

Далі підкреслюється роль батька в когнітивному розвитку дитини. Є дані, за якими діти з більш емоційно чуйними і залученими в дитячо-батьківські відносини батьками характеризуються кращим когнітивним розвитком.

Що стосується емоційного розвитку дітей, то вплив батька на дитину тут розглядається в широкому контексті - від рівня загального емоційного благополуччя дитини до виникнення окремих поведінкових і емоційних порушень.

Статева самоідентифікація (статева приналежність) - це ототожнення себе з фізичною і психологічною статтю чоловіка чи жінки і прагнення відповідати прийнятним у культурі, насамперед - у родині, стереотипам чоловічої або жіночої поведінки.

Формування статевої самоідентифікації починається в ранньому дитячому віці і чинить різнобічний вплив на статевої розвиток.

У розвитку дівчини важливу роль відіграють як батько, так і мати, функції яких у системі сімейних відносин значно відрізняються.

Повноцінна сімейна структура передбачає наявність двох батьків, кожен з яких виконує по відношенню до дитини свою специфічну функцію [1].

Вплив батьківського ставлення на психосексуальний розвиток дівчинки порушено у працях А. Лоуена, К. Хорні, Ф. Тайсон і Р. Тайсон та інших.

становлення і жіночу реалізацію доньки [7, с.345-348].

На думку К. Хорні, раннє розчарування дівчинки в батькові призводить до спотворення жіночої ідентичності, до відмови від жіночності, суперництва з чоловіками і бажання домінувати над ними. Домінуючий і пригнічуючий батько формує у дівчини відмову від материнських інстинктів, сексуального задоволення і робить її нездатною вступати у відносини з чоловіками [9, с.102-114].

За висловом відомої російської феміністки М. Арбатової, впевненою в собі дівчину роблять люблячі очі батька. Пріоритет материнської любові призводить до закріплення інфантильних рис в дитині та створює проблеми соціального становлення. Пріоритет батьківської любові відбивається на розвитку емоційної сфери дитини, здатності до прояву почуттів [8, с.65].

Позитивний образ батька більшою мірою, ніж образ матері, сприяє засвоєнню і сприйняттю дівчатами цінностей самоактуалізації. Таким чином, позитивні стосунки із батьком впливають не лише на розвиток у дівчини фемінінних (експресивних) якостей і досвіду стосунків із чоловіками, але й сприяють формуванню маскулінних, інструментальних якостей. Роль батька виявилася вирішальною в сприйнятті дівчатами цінностей самоактуалізації і відповідальності, в сприйнятті жіночої ідентичності та інструментальних цінностей, що дозволяє реалізовувати власну мету, відстоюючи власні інтереси [2, с.284].

Лінда Леонард описує різні види порушень у взаємовідносинах дівчаток з батьками, і пояснює вплив цих відносин на формування особистості дочок. Вона виділяє два конфліктуючих патерни поведінки, одночасно існуючих в психіці «пораненої» жінки. Один вона називає «вічна дівчинка», інший - «невразлива Амазонка» [5].

«Вічна дівчинка» - це доросла жінка, яка психологічно нагадує маленьку дівчинку, залежну доньку, яка прагне підпорядкувати своє життя іншим. Таким чином, вона передає іншим відповідальність за формування власної особистості владною і деспотичною особистістю. Дуже часто вона виходить заміж за жорсткого авторитарного чоловіка і стає втіленням його уявлення про жінку. Часто «вічна дівчинка» виглядає і діє невинно, безпорадно і пасивно. Вона може повстати, але в її бунтарстві залишається безпорадна жертва, занурена в жалості до себе і депресії. У кожному випадку, вона не керує власним життям.

«Невразлива Амазонка» (дослівно «захищена обладунками Амазонка») - це протилежний патерн, властивий багатьом жінкам. Ця модель поведінки виникає у відповідь на неадекватне батьківство. Маючи безвідповідального, халатного батька, такі жінки часто виявляють у собі чоловіче начало. Коли батьки не можуть дати їм те, чого вони потребують, їм доводиться робити це самим. Таким чином, вони вибудовують сильну особистість з маскулітним его, домагаючись всього самостійно і борючись за існування. Але маскулітне его - це часто захисна раковина, броня від особистої слабкості, м'якості і ранимості. Така броня допомагає жінкам розвиватися професійно і будувати кар'єру, але вона також закриває їх від власних жіночих почуттів, їх м'якої сторони, творчого початку, здорових відносин з чоловіками, спонтанності і відчуття повного життя в даний момент.

Леонард припускає, що головними причинами того, чому одна жінка стає «невразливою Амазонкою», а інша «вічною дівчинкою», можуть бути темперамент, позиція та роль дівчинки в сім'ї. Мають значення також статура, расова приналежність і класові відмінності. Часто старша дочка вибирає шлях Амазонки, а молодша - «вічної дівчинки». Але так відбувається не завжди. Якщо дівчинка ідентифікує себе з батьком чи матір'ю, і наслідує когось, або ж повстає проти одного з домінуючих батьків - це також може стати чинником вибору патерну.

Отже, в 12-15 років донька повинна отримати від батька визнання своєї значущості як майбутньої жінки. В протилежному випадку це може призвести до спотворення жіночої ідентичності, суперництва з чоловіками і бажання домінувати над ними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берко Д.В. Влияние стилей родительского воспитания на личностные особенности девушек. - Автореф. Дис. канд. психол. н. (19.00.07). - СтГУ. - Ставрополь, 2000. - 18с.
2. Берн Ш. Тендерная психология. - СПб.: Прайм - Еврознак, 2001. - 320с.
3. Дружинин В.Н. Психология семьи. - Екатеринбург: Деловая книга, 2000. - 208с.
4. Калина О.Г., Холмогорова А.Б. Значение отца для развития ребенка (на материале зарубежных исследований) // Семейная психология и семейная терапия. - 2006. - № 1. - С. 87-99.
5. Леонард Л. Эмоциональная женская травма: Исцеление детской травмы, полученной дочерью отношениями с отцом. Пер. с англ. - «Класс», 2009. - 224с.
6. Леонова А. Семья и воспитание детей: частные изменения или системный сдвиг? / Анастасия Леонова, Наталии Зоркая // Отечественные записки. - 2004. - № 4. - С. 60-75.
7. Лоуэн А. Любовь и оргазм. Ростов-на-Дону: Феникс, 1998 - 448 с.

8. Лысогорская М.В. Типы родительской семьи и особенности внутрисемейного ценностного конфликта у подростков: Дис. канд. психол. наук: 19.00.05. - Ярославль, 2001. - 191 с.

УДК.159.32.

ВПЛИВ ВНУТРІШНЬОГРУПОВИХ КОНФЛІКТІВ У СТУДЕНТСЬКІЙ ГРУПІ НА НАВЧАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ

*Гончарук Л.А., Львівський державний університет безпеки
життєдіяльності, Гуманітарний факультет, напрям підготовки
«Практична психологія»*

*Брочковська Ю.Б., викладач кафедри практичної психології та педагогіки
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*

Незважаючи на ступінь вивченості явища конфліктів науковцями, більшість з них обмежують свої дослідження вивченням внутрішньоособистісних, міжособистісних, міжгрупових конфліктів. Такий вид конфліктів, як внутрішньогруповий конфлікт у студентських групах потребує більш детального дослідження, адже рівень конфліктності в студентській групі безпосередньо відображає їхні взаємовідносини, соціально-психологічний клімат та рівень успішності групи в цілому.

Конфлікти займають істотне місце у повсякденному житті. Саме тому, будучи найважливішою складовою активності людини вони привернули увагу багатьох психологів. Проблемою конфліктів займалися такі дослідники, як К.Левін, М. Дойч, А. Адлер, Л. Козел, О.В. Запорожець, А. Бандура.

У повсякденному житті слово "конфлікт" ми застосовуємо до широкого кола явищ - сімейної суперечки, військових дій, дискусій у парламенті, зіткнення внутрішніх мотивів, боротьби власних бажань із почуттям обов'язку і т. ін.

Слово «конфлікт» походить від латинського слова "conflictus", що означає «зіткнення». У психології під конфліктом розуміється протистояння або зіткнення протилежних цілей, інтересів, мотивів, позицій, думок, задумів, критеріїв або ж концепцій суб'єктів-опонентів у процесі спілкування, яке характеризується ворожістю, відчуженістю, негативізмом у відносинах.

Конфлікт - це різке загострення протиріч і зіткнення двох або більше учасників у процесі вирішення проблеми, що має ділову чи особисту значущість для кожної зі сторін [1].